

риканские тексты, помочь им получить знания об иноязычной культуре и образе жизни, чувствовать себя уверенно в иноязычной среде во время реальной коммуникации, а также приобрести опыт и профессионализм, которые необходимы для будущей деятельности. Кроме этого, в статье обобщены методы и приемы повышения уровня читательской компетенции, представлены базовые методы и стратегии понимания иноязычного текста, а также предложена соответствующая система задач.

Разработанная методика формирования читательской компетенции студентов университета основана на базовых принципах и модели коммуникативно-когнитивного подхода (О. Вовк). Данный подход нацелен на развитие у студентов коммуникативных умений и когнитивных способностей.

Ключевые слова: чтение и понимание текста, читательская компетенция, читательские умения, модели, стратегии и приемы чтения и понимания, задания для обучения чтению.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2021

УДК 8125

МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД, СИСТЕМИ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ ТА ЇХ СПЕЦИФІКА

Гліб Данилов

здобувач вищої освіти за другим (магістерським) рівнем зі спеціальності 035 Філологія
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Одеса, Україна
e-mail:gleb_danilov@ukr.net
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-0404-2596>

Вікторія Балакірева

здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем зі спеціальності
035 Філологія Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Одеса, Україна

Катерина Василенко

здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем зі спеціальності
035 Філологія Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Одеса, Україна

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню машинного перекладу, систем машинного перекладу та їх специфіці. Актуальність роботи визначається швидкими і сильними змінами автоперекладачів і різко зростаючими, якісно мінливими потребами. Метою дослідження є можливість розглянути переклад науково-технічних текстів машинними перекладачами без участі професійного перекладача. Онлайн перекладачі та різні програми давно стали частиною нашого повсякденного життя. Ми використовуємо їх у діловому листуванні, для неформального спілкування з друзями з інших країн, у закордонних поїздках.

Маючи низку переваг, вони мають також і безліч недоліків. Основна проблема, що порушується в цій статті, чи здатний комп'ютер повністю замінити людину. Відповідаючи на це питання, ми приходимо до висновку, що на сучасному етапі розвитку технологій така заміна неможлива. Машинний переклад ще не здатний повноцінно перекладати фразеологізми, сленг. Комп'ютер не враховує особливості контексту, специфіки побудови речень, іронії та гумору. Усі нюанси мови, гри слів, авторську стилістику зможе передати лише людина. У деяких галузях навіть найточніший і найвірніший переклад комп'ютера піддається багаторазовій перевірці людиною. Це стосується перекладу медичної тематики, юридичних документів та текстів, де ціна помилки може бути дуже високою, аж до людського життя. Така сама сумна ситуація склалася щодо перекладу художніх творів, у яких крім сенсу, необхідно передати емоції, експресію, образність. Крім цього, слід зберегти стиль твору, культуру, епоху, гру слів, гумор. Не кожен професійний перекладач здатний це зробити. Ще складніше завдання перекладача, працюючого над віршованою формою, де треба зберегти як сенс, так і ритм, такт, метафоричність.

Ключові слова: комп'ютер, машинний переклад, онлайн перекладач, людина, кібернетика, технології, Інтернет.

Вступ. Сьогодні існує багато систем, які приходять на допомогу перекладачам, проте не всі виконують досконалий переклад всього тексту: електронні словники, системи перекладацької пам'яті, програми забезпечення і підтримки локалізації та ін. Ці системи надзвичайно популярні в перекладацькому співтоваристві, успішно застосовуються для полегшення і прискорення роботи, проте не вирішують питання автоматичного отримання переказу — для цих цілей призначенні системи МП.

«Датою народження» машинного перекладу прийнято вважати 1954 рік: саме в цей рік відбулася публічна демонстрація перекладу за допомогою обчислювальної техніки. В історії ця подія має назву «Джорджтаунський експеримент» — на ім'я університету, який разом із компанією ІВМ брав участь у його підготовці.

Експеримент полягав у наступному: машині на вході подавалося близько 60 речень російською мовою, записаних на перфокартах, а машина, у свою чергу, видавала переклад цих речень англійською мовою. Вибір мови, з якої здійснювався переклад, був зумовлений холодною війною і необхідністю у зв'язку з цим аналізувати величезні обсяги інформації, що надходять російською мовою. Для перекладу була обрана досить вузька тематика нафтохімії, і всі речення

були дуже простими: «Обробка підвищує якість нафти», «Командир отримує відомості по телеграфу». За таких умов експеримент виявився цілком успішним. З'явилася думка, що завдання машинного перекладу повністю вирішиться протягом найближчих п'яти років. Однак подальші роки досліджень показали, що проблема машинного перекладу набагато складніша і багатогранніша, ніж очікувалося.

Мета та завдання дослідження. розглянути можливість перекладу науково-технічних текстів машинними перекладачами без участі професійного перекладача.

Матеріали та методи дослідження. Для дослідження розвитку і подальшої оцінки ефективності систем машинного перекладу (СМП) була обрана інструкція з експлуатації та технічного обслуговування певних моделей генераторного агрегату компанії Thermo King.

З метою оцінки якості перекладу було проведено експеримент з порівняння з перекладами, виконаними СМП Translate, Google та Yandex. Експериментальний текст є уривками з інструкції з експлуатації Thermo King, загальна кількість слів — близько 3100. При проведенні аналізу порівнювалися різні параметри — лексична, граматична та стилістична правильність перекладу, а також виявлено орфографічні помилки, звуження контексту (в т. ч. не переклад певних слів) та спотворення сенсу.

У процесі дослідження використовувались такі методи: аналіз теоретичних і практичних робіт на тему машинного перекладу; метод порівняльного аналізу МП; лінгвістичний та порівняльний аналіз перекладів науково-технічних текстів, виконаних різними СМП.

Результати та дискусія. Під машинним перекладом або автоматичним перекладом (англ. 'machine translation', 'automatic translation') розуміють виконувану комп'ютером дію перетворення тексту однією природною мовою в текст іншою природною мовою при збереженні еквівалентності змісту, а також результат такої дії (Циммерман, 1991: 250–251).

Д. Е. Розенталь дає таке визначення машинного перекладу: «Автоматичний переклад тексту з однієї мови на іншу з допомогою електронних машин, з урахуванням заданої програми». Автор також стверджує, що позитивні результати досягнуті в даний час тільки при перекладі текстів з суто логічним змістом. Спроби перекладу текстів художньої літератури успіхом доки не увінчалися.

У «Великій радянській енциклопедії» розрізняють два напрями досліджень з машинного перекладу: 1) прикладне (промислова реалізація машинного перекладу науково-технічних текстів, автоматизація інформаційної справи тощо); 2) теоретичне (моделювання мовної діяльності людей як один з методів її дослідження; розробка математичних формалізмів для лінгвістичних описів, пошук алгоритмів переробки мовних об'єктів, дослідження співвідношення між людським мисленням та машинами тощо) (Шаляпина, 1996: 105–117).

Відомі дослідники у галузі комп'ютерної лінгвістики та машинного перекладу, такі як Л. Л. Нелюбін, а також Ю. М. Марчук говорять про машинний переклад як про «процес перекладу текстів (письмових, а в ідеалі усних) з однієї природної мови на іншу за допомогою спеціальної комп'ютерної програми» (Читалина, 1975: 24).

У 1959 р. філософ Й. Бар-Хіллел (Yohoshua Bar-Hillel) виступив із твердженням, що високоякісний повністю автоматичний машинний переклад не може бути досягнутий у принципі. Проте Бар-Хіллел не заперечував ідею машинного перекладу як таку, вважаючи перспективним напрямом розробку машинних систем, орієнтованих на використання їх людиною-перекладачем («людино-машинний симбіоз»).

Цей виступ найбільш несприятливо позначився на розвитку машинного перекладу в США. У 1966 р. спеціально створена Національною Академією наук комісія ALPAC (Automatic Language Processing Advisory Committee), ґрунтуючись у тому числі і на висновках Бар-Хіллела, дійшла висновку, що машинний переклад нерентабельний: співвідношення вартості та якості машинного перекладу було явно не на користь останньої.

Наступні десять років розробка систем машинного перекладу здійснювалася в США Brigham Young University в Прово, штат Юта (ранні комерційні системи WEIDNER та ALPS) та фінансувалася Мормонською церквою, зацікавленою у перекладі Біблії; у Канаді групами дослідників, серед яких TAUM у Монреалі з її системою METEO; у Європі — групами GETA (Гренобль) та SUSY (Саарбрюкен).

Про відродження машинного перекладу в 70–80-ті роки свідчать такі факти: Комісія Європейських громад (СЕС) купує англо-французьку версію Systran, а також систему перекладу з російської на англійську (остання розвивалася після доповіді ALPAC і продовжувала

використовуватися ВПС, США та НАСА); крім того, СЕС замовляє розробку франко-англійської та італійсько-англійської версій. На той час завдяки СЕС було закладено основи проекту EUROTRA, заснованого на розробках груп SUSY та GETA. Одночасно відбувається швидке розширення діяльності зі створення систем машинного перекладу в Японії; у США Панамериканська організація охорони здоров'я (РАНО) замовляє розробку іспано-англійського напрямку (система SPANAM); ВПС США фінансують розробку системи машинного перекладу (МП) у Лінгвістичному дослідному центрі при Техаському університеті в Остіні; група TAUM у Канаді досягає помітних успіхів у розробці своєї системи METEO, яка використовувалася переважно для перекладу метеорологічних зведень. Ціла низка проектів, започаткованих у 70–80-ті роки, згодом розвинулася у повноцінні комерційні системи.

Людство здавна прагнуло того, щоб мовні бар'єри були подолані. Причому мріялося, що це буде здійснено найлегшим способом, який би передбачав відсутність тривалого вивчення мов та наявність спеціального трансформатора людської мови або тексту. Були навіть зроблені спроби вигадати універсальну мову, яка б вирішила проблему мовних бар'єрів, наприклад, створення 1887 р. Лазарем Марковичем Заменгофом мови есперанто. Однак ця ідея в результаті не набула широкого поширення. Фактор розвитку технологій, тобто Інтернету та комп'ютерів став вирішальним фактором у появі машинного перекладу.

Виділимо характерні риси та особливості машинного перекладу:

1. машинний переклад є своєрідним різновидом перетворення текстів однієї мови іншою;
2. при використанні машинного перекладу можна говорити про багатоступінчасту систему розкодування інформації, коли йдеться не тільки про переклад з однієї мови на іншу, але ще й переклад з мови комп'ютера на людську мову;
3. він можливий за наявності відповідного посередника, яким наразі є комп'ютер, спеціальна комп'ютерна програма, система машинного перекладу. Тому розвиток машинного перекладу упирається у розвиток інформатики, кібернетики та технологій;
4. якість машинного перекладу перебуває у прямій залежності від алгоритму, яким працює електронний перекладач, тобто від

якості програми. Відповідно, чим краща якість програми, чим вона досконаліша, тим вищу якість перекладу можна отримати в результаті;

5. машинний переклад орієнтований насамперед на переклад текстів, хоча активно ведуться розробки з перекладу мовного потоку;

6. комп'ютерний переклад відрізняє висока швидкість обробки інформації, проте іноді це відбувається на шкоду якості;

7. використання машинного перекладу має на увазі повну або часткову відсутність перекладача-людини, тим самим людський фактор зведений практично нанівець, що часто відіграє важливу роль при перекладі конфіденційної інформації.

Ознайомившись із результатами різних рейтингів існуючих сервісів онлайн-перекладу за такими критеріями, як кількість користувачів та популярність сервісу в україномовному та російськомовному сегменті мережі Інтернет, нами було виділено найбільш популярні онлайн-ресурси машинного перекладу, доступні сучасним інтернет-користувачам, а саме:

- GoogleTranslate;
- Яндекс перекладач;
- Bing Microsoft Translator;
- SYSTRAN Translate;
- PROMT.One.

Розглянемо функціональні можливості кожного зі згаданих сервісів онлайн-перекладу.

1. Google Translate — система, яка розробляється компанією Google. Величезна база доступних мовних пар і ціла низка функціональних можливостей, що надаються сервісом машинного перекладу від компанії Google, спричиняють те, що цим сервісом щодня користуються понад 500 млн чоловік.

Плюси:

- можливість перекладу 109 мовами;
- наявність функції голосового введення;
- можливість редагування тексту мовою перекладу у реальному часі;
- автоматичне визначення мови під час введення тексту;
- озвучення вихідного тексту та тексту цільовою мовою перекладу;

- наявність функції автоматичної перевірки орфографії;
- можливість перекладу тексту із фотографії;
- наявність функції рукописного введення;
- наявність режиму словника, що показує найчастіші варіанти перекладу слова чи словосполучення;
- наявність мобільного додатка з базами мов, що завантажуються.

Мінуси:

- поле введення тексту обмежується 5000 символами;
- різна точність перекладу кожної пари мов;
- періодичні збої в алгоритмах призводять до отримання неадекватного перекладу;
- відсутність функції прямого перекладу тексту при використанні мовних пар, де жодна з мов не є англійською (у такому разі англійська мова виступає в ролі посередника між мовою оригіналу та цільовою мовою перекладу).

2. Яндекс перекладач.

На даний момент сервіс пропонує послуги перекладу 97 мовами. Підтримуються два режими роботи: переклад текстів та переклад веб-сторінок. Доступні такі можливості, як автоматичне визначення мови, синхронний переклад (у міру набору тексту), підказки при наборі тексту та виправлення друкарських помилок, а також машинний словник, що дозволяє переглядати докладні словникові статті з варіантами перекладу, прикладами використання лексики в різних контекстах та граматичними коментарями. Переклад здійснюється безпосередньо, без використання проміжних ланок.

Яндекс перекладач — розробка російської компанії «Яндекс» — став конкурентом сервісу від Google. Системи багато в чому схожі, проте певні відмінності все ж є.

Плюси:

- опція передбачання слів за змістом під час введення тексту;
- 97 мов;
- ліміт введення — 10 000 символів;
- автоматичне визначення мови під час введення тексту;
- можливість виставлення оцінки пропонованого перекладу;
- можливість озвучення тексту;
- можливість перевірки орфографії;
- режим словника;

- переклад тексту із фотографії;
- наявність мобільного додатка з базами мов, що завантажуються;
- можливість створювати картки для запам'ятовування слів;
- можливість онлайн-редагування тексту цільовою мовою.

Мінуси:

- не розпізнає рукописний текст;
- відсутня функція автогенерування транскрипції перекладу.

Варто зазначити, що мінуси сервісу Яндекс перекладач не настільки критичні і практично ніяк не заважають отриманню позитивного досвіду від використання ресурсу.

3. Bing Microsoft Translator є простою та інтуїтивно зрозумілою системою машинного перекладу, розробленою компанією Microsoft. Bing Microsoft Translator не є інструментом поглибленої роботи з вихідним текстом. Функціонал:

- 69 мов;
- підтримка аудіовведення;
- автоматичне визначення мови;
- озвучення тексту;
- можливість редагування перекладу.

Мінуси:

- відсутня функція словникової перевірки;
- ліміт введення — 5 000 символів.

4. SYSTRAN Translate. Сервіс онлайн-перекладу, який пропонує інший світовий лідер у галузі систем машинного перекладу — французька компанія SYSTRAN. SYSTRAN є однією з найстаріших компаній, що займаються машинним перекладом. Компанія була заснована у 1968 році та за час свого існування працювала на Міністерство оборони США та Європейську комісію, до 2007 року забезпечувала технологією компанію Google, а до 2012 року — компанію Yahoo! Зараз SYSTRAN спеціалізується на наданні платного програмного забезпечення 21 для перекладу (SYSTRAN Translate).

Функціонал:

- 41 мова;
- підтримка аудіовведення;
- автоматичне визначення мови;
- озвучення тексту перекладу;
- режим словника.

Плюси:

- наявність двох варіантів перекладу: Generic (простий) та IT (оброблений технологією SYSTRAN).

Мінуси:

- поле введення обмежено 2000 символів;
- працює лише з текстами;
- немає можливості редагування перекладу.

Функціонально SYSTRAN Translate схожий на Bing Microsoft Translator, оскільки цей сервіс призначений лише для загального ознайомлення зі змістом документа без заглиблення у деталі.

5. PROMT.One — перший російський сервіс машинного перекладу, створений 1998 року компанією PROMT, використовує власні лінгвістичні технології. Даний сервіс машинного перекладу є одним із найбільш популярних онлайн-перекладачів у російському сегменті мережі Інтернет (PROMT.One).

Функціонал:

- 20 мов у базі;
- підтримка перевірки правопису слів;
- можливість виставлення оцінки пропонованого перекладу;
- автоматичне визначення мови;
- можливість надіслати розробникам свій варіант перекладу.

Плюси:

- можливість вказати тематику тексту (всього 3 теми: універсальна, автомобілі, ділове листування);
- наявність словника, що містить варіанти вживання слова чи словосполучення в опублікованих текстах.

Мінуси:

- поле введення тексту обмежене 3000 символів;
- немає опції озвучування тексту;
- немає можливості редагувати переклад;
- відсутній режим словника;
- працює лише з текстами.

У сучасній лінгвістиці, а також у перекладознавстві існують дві діаметрально протилежні точки зору на можливості машинного перекладу. Згідно з першим підходом, такі фактори, як швидкість машинного перекладу, а також поступове покращення його якості з часом, дають можливість припустити, що в майбутньому системи електрон-

ного (машинного) перекладу зможуть повністю замінити людину-перекладача у процесі крос-культурної взаємодії фахівців в інформаційному полі науково-технічного спрямування (Томин, 2015: 33–39).

Протилежна думка стверджує, що машинний переклад ніколи не наблизиться до рівня людського перекладу, отже не варто приділяти цій проблемі особливої уваги (Андреева, 2013: 12). Жодна з цих точок зору не відображає реальний стан справ, але важливим є те, що системи електронного перекладу реально можуть допомогти в перекладацькій діяльності.

До переваг машинного перекладу слід віднести високу швидкість, низьку вартість, доступність, універсальність, можливість перекладу онлайн, конфіденційність. На користь машинного перекладу говорить той факт, що він здатний працювати з текстами певної тематики і досить непогано перекладати їх. Професійні системи машинного перекладу, які купуються та використовуються компаніями, налаштовані на певний вид переказів. У них завантажені терміни за заданою тематикою, вони можуть оперувати понятійним апаратом не гірше за перекладача-людину.

Говорячи про недоліки машинного перекладу, зауважимо, що дуже часто в ньому не враховуються правила граматики, мовні прийоми. Аналіз готового тексту на лексичну цілісність показав, що обчислювальні машини успішно справляються з простими частинами мови та стійкими виразами, але допускають часті помилки при перекладі відмінків, мовних оборотів, логіко-сміслових акцентів у реченні та побудові самих речень (Скворцова, 2016: 9). Також вибране значення слова може не відповідати контексту. Якщо в словниковій базі відсутнє якесь слово, воно перекладається. Але найбільшим недоліком є правильна інтерпретація ідіом та фразеологізмів. Спробуємо перекласти за допомогою програми Яндекс перекладач деякі англійські фразеологізми:

Приклад 1. 'To draw the wool over someone's eyes.' — «Намалювати вовну на чийось очах».

Приклад 2. 'To get out of bed on the wrong side.' — «Встати не на той бік ліжка».

Приклад 3. 'One's heart sank into one's boots.' — «Одне серце потонуло в чоботях».

Приклад 4. 'When hell freezes.' — «Коли пекло замерзає».

Наведені вище приклади наочно показують, яким недосконалим поки що є машинний переклад.

При перекладі фразеологізмів доброго знання двох мов недостатньо, оскільки необхідно розуміти культурні особливості народів та добирати відповідні еквівалентні пояснення.

Концепція фразеологічних одиниць (ФО) уперше була сформульована швейцарським лінгвістом французького походження. Ш. Баллі у книзі «Французька стилістика». Вчений вважає, що концепція ФО «будується на відмінності поєднань слів за ступенем стійкості: поєднання, в яких є свобода угруповання компонентів і поєднання, позбавлені такої свободи» (Баллі, 2001: 392).

В. В. Виноградов висував як «найсуттєвіші ознаки фразеологічного обороту його еквівалентність та синонімічність слову» (Виноградов В. В., 1972: 639). Він розділив фразеологізми на три типи за ступенем семантичної злитості: фразеологічні зрощення (ідіоми), фразеологічні єдності та фразеологічні поєднання. Але, на думку М. М. Шанського, «метафоричність властива також багатьом словам, а еквівалентність — не всім стійким поєднанням» (Шанський, 1985: 160).

Він запропонував додати ще один тип — фразеологічні вирази. На відміну від звичайних словосполучень, значення фразеологізмів не складається зі значень складаючих їх слів і не є сумою цих значень. Наприклад, словосполучення «грати з дитиною» є сумою значень слів «грати», «з» та «дитиною». Але значення фразеологізму грати з вогнем визначається по-іншому. Він означає «брати участь у небезпечній грі».

Відповідно до С. Влахова і С. Флоріна, фразеологізми перекладаються фразеологізмами — це фразеологічний переклад, або нейтральними засобами — і це нефразеологічний переклад (Влахов, Флорин, 1980: 342). А як машина перекладає фразеологізм? У 90 % випадків фразеологізми будуть перекладені дослівно, тому варто уникати їх вживання, якщо потрібний точний переклад.

У процесі перекладу текстів система використовує ті, що зберігаються в ній. На основі знань перекладні еквіваленти ідуть в такому порядку: спочатку робиться спроба перекласти всю фразу як цілісну одиницю; далі, у разі невдачі — словосполучення, що входять до її складу; і, нарешті, здійснюється послівний переклад тих фрагментів тексту, які вдалося перекласти першими двома способами.

Переклад фразеологізмів є складним процесом, що вимагає від перекладача як багатих знань, так і творчих здібностей. Комп'ютер таких можливостей не має. Тому він перекладає не сенс фразеологізму, а веде послівний переклад, що веде до незадовільних результатів.

Розглянемо експериментальні приклади перекладу з інструкції експлуатації Thermo King.

Приклад 1. 'Recover Refrigerant'.

Приклад 2. 'The following procedures must be rigidly adhered to when servicing these units to avoid controller damage or destruction'.

Приклад 3. 'The bubbling gases are hydrogen and oxygen'.

Приклад 4. 'Whichever method is used, do not look at the wire while it is being cut'.

Приклад 5. 'Control circuits are low voltage (12 Vdc)'.

Приклад 6. 'If you slip, you can instinctively grab for support'.

Приклад 7. 'Don't lunge after a dropped tool. To do so may place you in a position of extreme danger'.

В результаті порівняльного аналізу перекладів СМП було виявлено велику кількість граматичних помилок. СМП Translate та Yandex припускаються помилок з прийменниками: Не вистачайте за інструмент (Ya), СМП Yandex не бачить присудок. Control Circuits are low voltage — Ланцюги управління нижчої напруги — Керівні ланцюги мають низьку напругу (OP) і пропускає прийменники: не подивіться провід (Ya). Варто зазначити, що заголовок тексту Recover Refrigerant (IT) всі СМП переклали по-різному: Поверніть холодоагент (T) — Відновлення холодоагента (Ya) — Відновити холодоагент (G). СМП Yandex видає найбільш адекватний в даному контексті еквівалент, незважаючи на те, що в словнику СМП відсутній переклад Recover як іменника.

Така сама сумна ситуація складається при перекладі художніх творів, у яких крім сенсу необхідно передати емоції, експресію, образність. Крім цього, слід зберегти стиль твору, культуру, епоху, гру слів, гумор. Не кожен професійний перекладач здатний це зробити. Ще складніше завдання перекладача, працюючого над віршованою формою, де треба зберегти як сенс, так ритм, такт, метафоричність. Основні помилки, яких припускаються сучасні програми перекладу, ґрунтуються на граматичних, лексичних, а також семантичних пору-

шеннях. Важливо, що без урахування семантичної складової, на якій ґрунтується більшість сучасних систем МП, неможливо отримати граматично правильний машинний переклад тексту, що повністю і без спотворень передає зміст оригіналу.

Говорячи про найбільш перспективні шляхи розвитку систем автоматизації перекладу, слід, ймовірно, зосередитися на тому, що здійснюється на даний момент, тобто на створенні більш ефективних електронних словників з якомога ефективнішим механізмом пошуку та індексації, з якомога більш інтегрованою системою словникових статей. Якщо ж брати до уваги розвиток систем МП, то найперспективнішим напрямом тут виявиться вдосконалення підсистем граматичного аналізу та синтезу, а також збільшення обсягу контекстуального охоплення тексту та вдосконалення семантичних ланцюжків з метою більш точного підбору значень слів.

Висновки. Як наслідок зі сказаного раніше варто виділити, що проблема створення універсальної системи МП нині все ще залишається нерозв'язною. Причинами такого стану справ є неможливість повної формалізації та алгоритмізації граматики природної мови, недостатня опрацьованість словників у системах, про що свідчить наявність морфологічних помилок, а також відсутність еквівалентів для деяких скорочень, що широко вживаються.

Переклад фразеологізмів є складним процесом, що вимагає від перекладача як багатих знань, так і творчих здібностей. Комп'ютер таких можливостей не має. Тому він перекладає не сенс, а перекладає послівно, що веде до незадовільних результатів.

Така сама сумна ситуація також складається щодо перекладу художніх творів, у яких крім сенсу, необхідно передати емоції, експресію, образність. Крім цього, слід зберегти стиль твору, культуру, епоху, гру слів, гумор. Не кожен професійний перекладач здатний це зробити. Ще складніше завдання перекладача, працюючого над віршованою формою, де треба зберегти як сенс, а ще ритм, такт, метафоричність.

Художній машинний переклад поки що неможливий. Тут перекладач-людина однозначно перемагає та виграє у комп'ютера.

Резюмуючи вищевикладене, слід припустити, що швидше за все розвиток машинного перекладу піде за такими напрямками: прискорення роботи систем машинного перекладу; здешевлення та все

більш висока доступність систем машинного перекладу; поява нових, досконаліх систем та великої кількості програм; збагачення словників великим набором ідіом, крилатих виразів, фразеологізмів. Здається, що, за горами той час, коли поширення отримують програми усного перекладу. Розробки у цьому напрямі вже давно ведуться.

Недоліки перекладу не дозволяють відмовитись від послуг людини. У деяких галузях навіть найточніший і найвірніший переклад комп'ютера піддається багаторазовій перевірці людиною. Це стосується перекладу текстів медичної тематики, юридичних документів та текстів, де ціна помилки може бути дуже високою, аж до людського життя.

Навряд чи комп'ютерні програми та системи будуть використовуватись для перекладу художньої літератури. Навіть якщо завантажити до словника достатню кількість фразеологізмів, рим, крилатих виразів, прислів'їв, комп'ютер все одно не зможе на виході дати гідний переклад. Усі нюанси мови, гру слів, авторську стилістику зможе передати лише людина. Тобто в цьому виді перекладу комп'ютер не зрівняється з людиною. Можна припустити, що в майбутньому відбудеться деякий поділ праці між перекладачем-людиною та комп'ютером. Принаймні тенденції до цього є.

ЛІТЕРАТУРА

- Андреева А. Д. Обзор систем машинного перевода [Электронный ресурс] / А. Д. Андреева, И. Л. Меньшиков, А. А. Мокрушин // Молодой ученый. 2013. № 12. Режим доступа: <https://moluch.ru/archive/59/8581/>
- Балли Ш. Французская стилистика. 2-е изд. М.: Эдиториал УРСС, 2001. 392 с.
- Виноградов В. В. Русский язык. М.: Наука, 1972. 639 с.
- Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. М.: Междунар. отношения, 1980. 342 с.
- Скворцова О. В. Проблемы и преимущества автоматизированного и машинного переводов [Электронный ресурс] / О. В. Скворцова, Е. В. Тихонова // Молодой ученый. 2016. № 9. Режим доступа: <https://moluch.ru/archive/113/29477/>
- Томин В. В. О проблемах машинного перевода научно-технического текста в информационном поле кросс-культурного взаимодействия / В. В. Томин // Вестник Оренбургского государственного университета. 2015. № 1 (176). С. 33–39.
- Циммерман М. Г., Веденева К. З. Русско-английский научно-технический словарь переводчика. М.: Наука, 1991. С. 250–251.
- Шаляпина З. М. Автоматический перевод: Эволюция и современные тенденции. // Вопросы языкознания. 1996. 2. С. 105–117.
- Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка. М.: Высш. школа, 1985. 160 с.

Читалина Н. А. Учитесь переводить (Лексические проблемы перевода). М.: Международные отношения, 1975.

Яндекс перекладач [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://translate.yandex.ua>

Bing Microsoft Translator [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://www.bing.com/translator>

Google перекладач [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://translate.google.com/>

PROMT.One [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://www.online-translator.com/translation>

SYSTRAN Translate [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://translate.systran.net/>

МАШИННЫЙ ПЕРЕВОД, СИСТЕМЫ МАШИННОГО ПЕРЕВОДА И ИХ СПЕЦИФИКА

Глеб Данилов

соискатель высшего образования второго (магистерского) уровня по специальности 035 Филология Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»

Одесса, Украина

e-mail: gleb_danilov@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-0404-2596>

Виктория Балакирева

соискатель высшего образования второго (магистерского) уровня по специальности 035 Филология Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»

Одесса, Украина

Екатерина Василенко

соискатель высшего образования второго (магистерского) уровня по специальности 035 Филология Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»

Одесса, Украина

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена исследованию машинного перевода, систем машинного перевода и их специфике. Актуальность работы определяется быстрыми и значительными сменами автопереводчиков и резко возрастающими, качественно меняющимися потребностями. Целью исследования является рассмотрение перевода научно-технических текстов ма-

шинними переводчиками без участия профессионального переводчика. Мы используем их в деловой переписке, для неформального общения с друзьями из других стран, в зарубежных поездках.

Имея ряд преимуществ, они имеют также множество недостатков. Основная проблема, которая поднимается в этой статье, способен ли компьютер полностью заменить человека. Отвечая на этот вопрос, мы приходим к выводу, что на современном этапе развития технологий такая замена невозможна. Машинный перевод еще не способен полноценно переводить фразеологизмы, сленги. Компьютер не учитывает особенности контекста, специфику построения предложений, иронию и юмор. Все нюансы языка, игру слов, авторскую стилистику сможет передать только человек. В некоторых областях даже самый точный и верный перевод компьютера подвергается многократной проверке человеком. Это касается перевода медицинской тематики, юридических документов и текстов, где цена ошибки может быть очень высокой вплоть до человеческой жизни. Такая же печальная ситуация складывается в переводе художественных произведений, в которых, кроме смысла, необходимо передать эмоции, экспрессию, образность. Кроме этого, следует сохранить стиль произведения, культуру, эпоху, игру слов, юмор. Не каждый профессиональный переводчик может это сделать. Еще сложнее задача переводчика, работающего над стихотворной формой, где следует сохранить как смысл, так и ритм, такт, метафоричность.

Ключевые слова: компьютер, машинный перевод, онлайн-переводчик, человек, кибернетика, технологии, Интернет.

MACHINE TRANSLATION, MACHINE TRANSLATION SYSTEMS AND THEIR SPECIFICATIONS

Hlib Danylov

Master Student in Philology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky»

Odessa, Ukraine

e-mail: gleb_danilov@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-0404-2596>

Viktoriia Balakirieva

Master Student in Philology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky»

Odessa, Ukraine

Kateryna Vasylenko

Master Student in Philology, State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky»

Odessa, Ukraine

SUMMARY

The article is devoted to the study of machine translation, machine translation systems and their specificity. The relevance of the work is determined by fast and strong changes of auto-translators and sharply increasing, qualitatively changing needs. The aim of the study is to consider the translation of scientific and technical texts by machine translators without the participation of a professional translator. We use them in business correspondence, for informal communication with friends from other countries, on foreign trips.

While having a number of advantages, they also have many disadvantages. The main problem raised in this article is whether a computer can completely replace a person. Answering this question, we come to the conclusion that such a replacement is impossible at the present stage of technology development. Machine translation is not yet capable of fully translating phraseological units and slang. The computer does not take into account the peculiarities of the context, the specifics of the construction of sentences, irony and humor. Only a person can convey all the nuances of the language, play on words, the author's style. In some areas, even the most accurate and correct translation of a computer is subject to multiple human checks. This applies to the translation of medical topics, legal documents and texts, where the cost of an error can be very high, up to a human life. The same sad situation develops in the translation of works of art, in which, in addition to meaning, it is necessary to convey emotions, expression, imagery. In addition, the style of the work, culture, era, wordplay, humor should be preserved. Not every professional translator can do this. Even more difficult is

the task of a translator working on a poetic form, where it is necessary to preserve both the meaning, and also the rhythm, tact, metaphor.

Key words: computer, machine translation, online translator, human, cybernetics, technology, internet.

REFERENCES

- Andreyeva A. D. (2013). Obzor system mashinnogo perevoda [Machine translation systems overview] [Elektronnyy resurs] / A. D. Andreyeva, I. L. Men'shikov, A. A. Mokrushin // Molodoyucheniy. — № 12. — Rezhim dostupa: <https://moluch.ru/archive/59/8581/> [in Russian].
- Balli S. H. (2001). Frantsuzskaya stilistika [French Style]. 2-ye izd. M.: Editorial URSS. (392). [in Russian].
- Vinogradov V. V. (1972). Russkiy yazyk [Russian language]. M.: Nauka, (639). [in Russian].
- Skvortsova, O. V. (2016) Problemy i preimushchestva avtomatizirovannogo i mashinnogo perevodov [Challenges and benefits of automated and machine translation] [Elektronnyy resurs] / O. V. Skvortsova, Ye. V. Tikhonova // Molodoyucheniy. — № 9. — Rezhim dostupa: <https://moluch.ru/archive/113/29477/> [in Russian].
- Tomin V. V. (2015). O problemakh mashinnogo perevoda nauchno-tekhnicheskogo teksta v informatsionnom pole kross-kul'turnogo zaimodeystviya [On the problems of machine translation of scientific and technical text in the information field of cross-cultural interaction] / V. V. Tomina // Vestnik Orenburgskogo gosudarstvennogo universiteta. — № 1 (176). — S. 33–39. [in Russian].
- Tsimmerman M. G., Vedeneva K. (1991). Russko-angliyskiy nauchno-tekhnicheskii slovar' perevodchika [Russian-English scientific and technical dictionary of the translator]. — M.: Nauka, s.250–251 [in Russian].
- Shalyapina Z. M. (1996). Avtomaticheskii perevod: Evolyutsiyai sovremennyye tendentsii (Voprosyazykoznaniiya [Automatic translation: Evolution and modern trends" (Linguistics questions)] 2, s.105–117. [in Russian].
- Shanskiy N. M. (1985). Frazheologiya sovremennogo russkogo yazyka [Phraseology of the modern Russian language]. M.: Vyssh. shkola, 160 s.
- Chitalina N. A. (1975). Uchites' perevodit' (Leksicheskiye problem perevoda) [Learn to translate (Lexical translation problems)]. M.: Mezhdunarodnyye otnosheniya, 1975. [in Russian].
- Yandex.Perekladach [Yelektronnyy resurs] — Rezhim dostupu do resursu: <https://translate.yandex.ua> [in English].
- Bing Microsoft Translator [Yelektronnyy resurs] — Rezhim dostupu do resursu: <https://www.bing.com/translator> [in English].
- Google Perekladach [Yelektronnyy resurs] — Rezhim dostupu do resursu: <https://translate.google.com/> [in English].
- PROMT. One [Yelektronnyy resurs] — Rezhim dostupu do resursu: <https://www.online-translator.com/translation> [in English].
- SYSTRAN Translate [Yelektronnyy resurs] — Rezhim dostupu do resursu: <https://translate.systran.net> [in English].

Стаття надійшла до редакції 27.10.2021

УДК 81'25:811.161.2–111:82–92

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ФЕМІНІТИВІВ У ПЕРЕКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Ілона Дерік

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Одеса, Україна
e-mail: ilonaderik@gmail.com
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-8979-4745>
Researcher ID AAJ-3411–2020

Дар'я Гуцал

здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем зі спеціальності 035 Філологія Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Одеса, Україна
e-mail: dashasiletskaja@gmail.com
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-5614-2951>

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню особливостей фемінітивів у перекладі сучасної української публіцистики англійською мовою. Актуальність роботи зумовлена нагальною потребою комплексного вивчення фемінітивів в українській мові та їх перекладу англійською. Метою статті є аналіз особливостей перекладу фемінітивів в сучасній українській публіцистичній літературі англійською. У результаті аналізу автори доходять висновку, що при перекладі українських фемінітивів необхідно дотримуватись мовної традиції та організації лексичної та граматичної систем тієї мови, якою здійснюється переклад. Відтворення фемінітивів у перекладі з української англійською вимагає залучення різного роду трансформацій: лексичних, граматичних, стилістичних. Предметом дослідження є фемінітиви — такі групи слів жіночого роду, що позначають певний стан,